

4. Міщенко Л. О. Формування і виконання місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. DOI: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/67.pdf.

Солодова Ольга Миколаївна

головний спеціаліст-економіст відділу збирання, введення і контролю даних соціальної статистики та роботи з постачальниками адміністративних даних управління збирання, введення і контролю даних статистичних спостережень, взаємодії з респондентами та роботи з постачальниками адміністративних даних Головного управління статистики у Волинській області

РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Однією з головних проблем місцевих бюджетів в Україні є децентралізація управління. Буде справедливим твердження, що фінансова сторона економічної самостійності місцевих органів влади є основоположною. Україна взяла на себе відповідні зобов'язання після підписання й ратифікації Європейської хартії про місцеве самоврядування, яка передбачає, що органи місцевого самоврядування в межах, визначених законом, мають повну свободу дій для реалізації власної ініціативи з будь-якого питання, яке перебуває у сфері їх компетенції. Реальну самостійність місцеві бюджети можуть мати тільки за умови їх фінансової незалежності [1].

На даний час система формування місцевих бюджетів має низку серйозних недоліків:

- високий рівень накопичення фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що зменшує значення регіональних і місцевих бюджетів у вирішенні першочергових важливих для населення завдань;
- низька частка закріплених доходів (податкових платежів) у структурі надходжень до місцевих бюджетів;
- часта зміна податкової системи, що надходять до місцевих бюджетів;
- відсутність стабільних відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів.

Водночас головною проблемою фінансового забезпечення органів місцевої влади є неефективне використання отриманих трансфертів на місцях, що, своєю чергою, негативно відображається на соціально-економічному розвитку регіонів. Загалом серед проблем у сфері формування місцевих бюджетів в Україні найбільш суттєвими, на нашу думку, є такі:

- нестабільність доходної бази;
- незначна частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів порівняно із загальнодержавними обов'язковими платежами;
- наявність «дорогих» в адмініструванні місцевих податків і зборів;
- не достатній перелік місцевих податків і зборів порівняно з іншими країнами;
- незначна фіскальна роль і, низька питома вага місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів [2].

Отже, для того, щоб місцеві бюджети насправді стали основою фінансової самостійності місцевої влади, потрібно здійснити комплекс взаємопов'язаних заходів.

По-перше, необхідно поступово переходити до децентралізації державних фінансів. Головною умовою такої децентралізації є чіткий розподіл компетенції між органами центральної влади та органами регіонального та місцевого самоврядування.

По-друге, потрібно надати органам місцевого самоврядування можливість самостійно встановлювати перелік місцевих податків і зборів та їх ставки в мірі та адекватності виконуваних ними функцій. Ще одним джерелом поповнення місцевих бюджетів могли б стати місцеві позики, проте, в Україні вони не набули належного поширення, притаманного європейським країнам [3, с. 45].

Процес децентралізації розширює можливості розвитку об'єднаних територіальних громад та їх економічну самостійність. Децентралізація, і як наслідок, посилення фінансової спроможності бюджетів об'єднаних територіальних громад, забезпечують можливість їх сталого розвитку. Окрім цього, зазначимо, що важливою умовою вирішення проблеми зміцнення доходної бази місцевих бюджетів є розширення прав органів місцевого самоврядування у сфері встановлення податків і зборів, а також створення багатоканальної системи формування бюджету, на основі якої кожен рівень бюджетної системи повинен мати власні та закріплені доходи. Обсяг цих фінансових ресурсів повинен бути достатнім для того щоб забезпечити функції і обов'язки, які покладаються на той чи інший

рівень місцевої влади. За умови прийняття змін до Бюджетного та Податкового кодексів місцеві громади зможуть самостійно формувати власні бюджети, не чекаючи формування державного, як це робиться сьогодні.

На сьогоднішній день Україна неухильно спрямовує всі свої сили в напрямку реалізації євроінтеграційного курсу, виконання міжнародно-правових зобов'язань, зокрема щодо питання розвитку місцевої і регіональної демократії.

Децентралізація влади та демократизація суспільства яка здійснюється на засадах субсидіарності були і є пріоритетами України. Ключовим у цих процесах є реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування, яка є невід'ємною складовою національного законодавства у цій сфері. Підтвердженням цьому є визначення в програмних документах Президента, Уряду та Верховної Ради України пріоритетів серед яких – передача фінансових ресурсів та зміцнення матеріально-фінансової основи органів місцевого самоврядування, децентралізація влади, виконання інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідних територіях, надання якісних та доступних публічних послуг населенню, поєднання інтересів держави і територіальних громад. Впровадження реформи розпочато на основі Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, Програми діяльності Уряду, «Стратегії – 2020» Президента України та відповідного плану з їх реалізації. [4]

Основоположним кроком щодо реформи місцевого самоврядування стало завдання щодо фінансової децентралізації, реалізацію передачі органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і стабільних фінансових надходжень для їх реалізації; стимулювання територіальних громад до об'єднання та переходу на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом з відповідним ресурсним забезпеченням на рівні міст обласного значення тощо.

Однією з важливих змін до Бюджетного кодексу України стала зміна, що передбачає можливість зберігати зекономлені кошти на кінець звітного періоду на рахунках органів місцевого самоврядування і використовувати їх наступного року. Таким чином місцеві чиновники отримали мотивацію заощаджувати. Раніше будь-що необхідно було використати і списати кошти з рахунків до кінця року, то тепер така практика повинна відійти в минуле. Ще однією важливою новацією є

можливість розміщувати тимчасово вільні кошти спеціального фонду місцевих бюджетів в комерційних банках. З однієї сторони це вирішує проблему затримки виплат з казначейства, з іншої – позбавляє можливість місцеву владу отримувати безвідсоткові кредити на покриття тимчасових касових розривів в місцевих бюджетах [5].

Ще одним прихованим резервом наповнення місцевих бюджетів є об'єкти нерухомості, які фактично експлуатуються власниками, хоча юридично належать до об'єктів незавершеного будівництва, таким чином не підпадаючи під оподаткування. Власниками таких фіктивних недобудов, що нерідко розміщені на території елітних заміських забудов, часто є заможні громадяни або юридичні особи, що в законний спосіб ухиляються від оподаткування наявної в них нерухомості. Не виключено, що така схема ухиляння від сплати податку на нерухомість набуватиме дедалі більшої популярності серед українських громадян і підприємницьких структур [6, с. 278]. Окрім того, видається за доцільне здійснити диференціацію ставки оподаткування житлової нерухомості, розмір якої б залежав від рівня соціально-економічного розвитку території, чисельності населення та статусу адміністративно-територіальної одиниці (обласний чи районний центр, місто обласного значення і т. п.), а також локальних особливостей території, на якій розміщений об'єкт (розвиненість навколишньої інфраструктури, екологічність зони забудови тощо). Ставка оподаткування об'єктів нерухомості, що розташовані поблизу парків, у бізнес-кварталах, центральній або ж історико-культурній частині великих міст повинна бути більшою, ніж для тих, які розміщені на периферії (скажімо, околиці великого міста або ж поблизу так званої промислової зони). Схожа практика застосовується при оподаткуванні нерухомості у Сполучених Штатах Америки та Великобританії, де розмір нарахованого податку за ідентичні об'єкти може різнитися не лише залежно від штату чи графства, а й навіть у межах одного великого міста [7, с. 111].

Використання інших прихованих резервів, що можуть бути залучені до формування власних доходів місцевих бюджетів, лежить у площині законодавчого оформлення можливості розширення переліку місцевих податків та зборів й потребує розроблення як процедури нарахування, так і механізму їх справляння.

Література:

1. Сидор І. П., Корнацька Р. М. Загальнодержавні податки і збори в контексті наповнення місцевих бюджетів. *Інноваційна економіка*. 2018. № 3-4. С. 126 – 133.
2. Войтович Т.Б. Основні проблеми формування доходів місцевих бюджетів в Україні та шляхи їх подолання. *Стратегічні орієнтири*. 2012. URL: <http://libfor.com> (дата звернення: 10.10.19 р.).
3. Сидор І. П. Виконання місцевих бюджетів в Україні: практика і проблематика. *Вісник Національного університету водного господарства і природокористування*. 2009. Вип. 2 (46). С. 277 – 287.
4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 10.10.19 р.).
5. Бюджет місцевої ради в умовах децентралізації. *Ейдос: центр політичних студій та аналітики*: веб-сайт. URL: <http://www.cpsa.org.ua/novyny/byudzheth-mistsevoji-rady-v-umovah-detsentralizatsiji/> (дата звернення: 11.11.19 р.).
6. Сидор І. П. Фінансова політика держави: теоретичні аспекти та практична реалізація в Україні. *Світ фінансів*. 2017. Вип. 4 (21). С. 44 – 53.
7. Чугунов Ю. І. Місцеві бюджети в умовах трансформації економіки. *Вісник ДДФА*. 2012. № 2. С. 110 – 119.

Тиш Василь Іванович

заступник начальника управління – начальник відділу адміністрування баз даних та супроводження інформаційних систем управління інформаційних технологій ГУ ДПС у Тернопільській області

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Реалізація державної інформаційної політики в діяльності органів Державної податкової служби України є одним із основних засобів забезпечення взаємодії між податковими й митними органами з одного боку, та представниками громадянського суспільства – з іншого,